

รอยสักกวนอูในฐานะสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์และความศรัทธา: การวิเคราะห์เชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

พิทยา ลิ้มบุตร*, สุภลักษณ์ รงค์กุล**

สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมจีน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

อีเมล : pittaya.l@phuket.psu.ac.th, boombim.suphalak@gmail.com

รับบทความ: 31 มีนาคม 2568

แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2568

ตอบรับบทความ: 7 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ : งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความหมายและบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของรอยสักกวนอูในบริบทของจังหวัดภูเก็ต (2) วิเคราะห์รอยสักกวนอูในฐานะเครื่องมือแสดงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และค่านิยมของผู้สัก และ (3) ศึกษาการรับรู้ของสังคมและปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่ส่งผลต่อการตีความรอยสักดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิด “การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Communication) และ “ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism) ของ Mead และ Blumer เป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามเก็บจากจังหวัดภูเก็ต ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 ราย ร่วมกับการสังเกตการณ์ในพื้นที่ศิลปะและความเชื่อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์ตามแนวทางของ Braun และ Clarke ผลการวิจัยพบว่า (1) รอยสักกวนอูสะท้อนอัตลักษณ์ทางคุณธรรมของผู้สัก โดยเฉพาะความกล้าหาญ ความภักดี และความซื่อสัตย์ (2) เป็นสื่อกลางของศรัทธาทางจิตวิญญาณและการสืบทอดค่านิยมครอบครัวในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน และ (3) ความหมายของรอยสักถูกต่อรองผ่านสายตาของบุคคลภายนอก ซึ่งมีทั้งการชื่นชม การตีตรา และการปรับตัวในบริบททางสังคม งานวิจัยนี้เสนอให้เข้าใจรอยสักในฐานะ “พื้นที่ทางวัฒนธรรมบนเรือนร่าง” ที่สะท้อนพลวัตของอัตลักษณ์ ความเชื่อ และอำนาจการมองจากสังคม

คำสำคัญ : รอยสักกวนอู; อัตลักษณ์; ความศรัทธา; การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์; ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

* First Author

E-mail address: pittaya.l@phuket.psu.ac.th

** Corresponding Author

Email address: boombim.suphalak@gmail.com

Guan Yu Tattoos as Symbols of Identity and Faith: A Symbolic Interactionist Analysis

Pittaya Limbut, Suphalak Rongkul

Chinese Language and Culture (International Program), Faculty of International Studies,

Prince of Songkla University, Phuket Campus

E-Mail: pittaya.l@phuket.psu.ac.th, boombim.suphalak@gmail.com

Received: 31st March 2025

Revised: 6th June 2025

Accepted: 7th June 2025

Abstract: This qualitative research aims to: (1) investigate the symbolic meanings and roles of Guan Yu tattoos in the context of Phuket; (2) analyze the tattoos as tools for expressing personal identity, belief, and values; and (3) examine social perceptions and symbolic interactions that influence the interpretation of such tattoos. The study adopts Symbolic Communication and Symbolic Interactionism frameworks proposed by Mead and Blumer. Fieldwork was conducted in Phuket Province through in-depth interviews with 10 informants and participant observation in cultural and religious spaces. Data were analyzed using content analysis and thematic analysis based on Braun and Clarke's approach. The findings reveal that (1) Guan Yu tattoos reflect moral identity such as courage, loyalty, and integrity; (2) they serve as spiritual expressions rooted in Chinese-Thai family traditions; and (3) their meanings are negotiated through social perception—ranging from admiration to stigma and adaptation. This research conceptualizes tattoos as a “cultural space on the body” shaped by identity, belief, and the social gaze.

Keywords: Guan Yu tattoo; identity; belief; symbolic communication; symbolic interactionism

关羽纹身作为身份与信仰象征的社会互动分析

林明智，张珍玉

宋卡王子大学普吉岛分校国际研究学院中文语言与文化学科（国际课程）

电子邮箱: pittaya.l@phuket.psu.ac.th, boombim.suphalak@gmail.com

收稿日期：2025 年 03 月 31 日 修回日期：2025 年 06 月 06 日 接受日期：2025 年 06 月 07 日

摘要：本质性研究旨在：（1）探讨关羽纹身在泰国普吉府社会中的象征意义与角色；（2）分析该纹身作为展现个人身份认同、信仰与价值观的工具；（3）考察社会大众的认知与象征互动如何影响对该纹身的解读。研究采用米德（Mead）与布鲁默（Blumer）提出的“象征性互动理论”与“符号传播”作为分析框架。研究于泰国普吉府进行，透过对10位受访者的深度访谈，以及参与观察相关文化与信仰场域。资料分析采用内容分析与Braun与Clarke的主题分析法。研究结果表明：（1）关羽纹身传达了道德认同，尤其是勇敢、忠诚与诚实；（2）作为精神信仰与家族价值观的象征，体现泰国华人社群的文化遗产；（3）其意义在社会互动中不断被协商，包括敬仰、污名化与适应。本研究主张将关羽纹身视为“身体上的文化空间”，反映认同、信仰与社会凝视的动态建构。

关键词：关羽纹身；身份认同；信仰；符号传播；象征性互动理论

บทนำ

ในสังคมร่วมสมัย รอยสักมิได้เป็นเพียงศิลปะบนเรือนร่าง หากยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และคุณค่าทางสังคมของบุคคลผู้สัก (Doss & Hubbard, 2009; Wheeler, 2004) การสักจึงเป็นการสื่อสารที่มีนัยทางวัฒนธรรม ซึ่งความหมายของสัญลักษณ์มิได้ถูกกำหนดไว้ตายตัว หากแต่เปลี่ยนแปลงตามการปฏิสัมพันธ์และบริบททางสังคมที่แวดล้อม บุคคลนั้น (Blumer, 1969) อย่างไรก็ตาม แม้รอยสักจะได้รับการยอมรับมากขึ้นในวัฒนธรรมตะวันตก ทว่าในบางพื้นที่ทาง วัฒนธรรม เช่น ประเทศไทย รอยสักรยังคงเป็นพื้นที่ที่ถูก “ตอรอง” ความหมายระหว่างความศรัทธา ความกล้าหาญ และ ภาพจำที่สังคมมีต่อผู้สัก

หนึ่งในลวดลายรอยสักที่โดดเด่นในเชิงวัฒนธรรมคือ “กวนอู” (关羽) ขุนพลในวรรณกรรมจีน สามก๊ก 《三国演义》 ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความจงรักภักดี กล้าหาญ และคุณธรรม กวนอูมิได้เป็นเพียงตัวละครใน ประวัติศาสตร์และวรรณกรรม แต่ยังมีสถานะเป็นเทพเจ้าที่ได้รับการนับถือในหมู่ชาวจีนฮั่น โดยมักพบรูปเคารพของกวนอูใน บ้าน ร้านค้า หรือศาลเจ้าจีน เพื่อสื่อถึงการปกป้องคุ้มครองและความซื่อสัตย์ (Li, 2017; Wang, 2019)

ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดภูเก็ตซึ่งมีชุมชนไทยเชื้อสายจีนขนาดใหญ่ การสักลวดลายกวนอูได้รับความ นิยมในหมู่ผู้ศรัทธาและผู้ประกอบการที่ต้องการแสดงออกถึงคุณธรรมและความมั่นคงทางจิตใจ ร้านสักในกรุงเทพฯ และภูเก็ตระบวรรอยสักกวนอูยังคงเป็นหนึ่งในลายยอดนิยม โดยเฉพาะในกลุ่มชายไทยเชื้อสายจีนวัยทำงาน (Boxwood Supreme, 2567) อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังมีมุมมองตอรอยสักที่หลากหลาย และอาจตีความในเชิงลบในบางบริบท เช่น สถานที่ราชการหรือองค์กรที่เน้นภาพลักษณ์ความเรียบร้อย (DeMello, 2000; Shilling, 2003) ส่งผลให้ผู้สักบางรายต้อง ปกปิดรอยสัก แม้จะมีเจตนาในการสื่อสารเชิงคุณธรรมก็ตาม

แม้งานศึกษาหลายชิ้นได้กล่าวถึงรอยสักในฐานะสื่อของอัตลักษณ์ (Doss & Hubbard, 2009; Wheeler, 2004) และ แนวคิดของ Blumer (1969) ที่อธิบายว่าสัญลักษณ์ทางสังคมถูกสร้างขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ยังไม่มียานใด ที่มุ่งศึกษารอยสักกวนอูในบริบทไทยอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีเป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ของชาวไทย เชื้อสายจีน ทั้งในแง่ของความหมายที่ผู้สักมอบให้ กระบวนการตีความของสังคม และบทบาทในการแสดงออกทางอัตลักษณ์ และค่านิยมในสังคมร่วมสมัย

จากช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความหมายของรอยสักกวนอูในบริบทของสังคมไทย โดยใช้ กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Mead และ Blumer เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้สัก มอบความหมายอะไรให้กับรอยสักกวนอู รอยสักมีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์อย่างไรในชุมชนไทยเชื้อสายจีน รวมถึง สังคมไทยโดยรวมมีการตีความและปฏิสัมพันธ์กับรอยสักนี้อย่างไร งานวิจัยนี้หวังจะเปิดพื้นที่ความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับรอย สักในฐานะเครื่องมือสื่อสารอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม และเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศิลปะ วัฒนธรรม และการออกแบบนโยบายที่ไม่ตัดสินหรือจำกัดอัตลักษณ์ผ่านภาพลักษณ์ภายนอก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของรอยสักกวนอูในบริบทของจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อวิเคราะห์รอยสักกวนอูในฐานะเครื่องมือแสดงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และค่านิยมของผู้สัก
3. เพื่อศึกษาการรับรู้ของสังคมและปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่ส่งผลต่อความหมายของรอยสักกวนอู

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านผู้ให้ ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ของ รอยสักกวนอู ในฐานะเครื่องมือสื่อสารอัตลักษณ์ ความเชื่อ และคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงปฏิสัมพันธ์ว่า

- ผู้ที่มีรอยสักให้ความหมายและใช้รอยสักในการแสดงตัวตนอย่างไร
- บุคคลภายนอกตีความและรับรู้รอยสักนี้อย่างไร

การวิเคราะห์อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เพื่อเข้าใจพลวัตของความหมายในบริบททางสังคมร่วมสมัย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนไทยเชื้อสายจีนขนาดใหญ่ มีการสืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับ “กวนอู” อย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่ที่พบเห็นรอยสักเกี่ยวกับความเชื่อได้อย่างแพร่หลาย อีกทั้งภูเก็ตยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากประชากรและนักท่องเที่ยว ทำให้เหมาะสมกับการศึกษาทั้งในมุมมองของผู้ที่มีรอยสักกวนอู และผู้ที่มิมีมุมมองต่อรอยสักจากภูมิหลังทางสังคมที่แตกต่างกัน

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์ตรงกับรอยสักกวนอู โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ผู้ที่มีรอยสักกวนอู จำนวน 5 คน

- ช่วงอายุ : 25-50 ปี (เป็นบุคคลที่มีความเข้าใจและเจตจำนงชัดเจนในการเลือกสักกวนอู และสามารถอธิบายความหมายของรอยสักได้)

- ไม่จำกัดเพศหรืออาชีพ
- มีรอยสักกวนอูบนร่างกายอย่างชัดเจน และมีรอยสักมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี
- ยินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ที่สื่อผ่านรอยสัก

กลุ่มที่ 2 : บุคคลทั่วไปที่พบเห็นหรือมีมุมมองต่อรอยสักกวนอู จำนวน 5 คน

- ช่วงอายุ : 18-60 ปี (เป็นบุคคลทั่วไปจากหลากหลายอาชีพที่สามารถสะท้อนมุมมองของสังคมต่อรอยสักกวนอูได้)
- ไม่จำกัดเพศหรืออาชีพ
- เคยพบเห็น หรือมีประสบการณ์โต้ตอบกับผู้ที่มีรอยสักกวนอู
- มีความพร้อมและเปิดเผยความคิด ความรู้สึก และทัศนคติต่อรอยสักอย่างหลากหลาย

การเปรียบเทียบมุมมองระหว่าง ผู้ที่มีรอยสัก และ ผู้รับรู้ภายนอก เป็นไปตามหลักของ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ที่เน้นการสร้างความหมายจากการปฏิสัมพันธ์และการตีความร่วมกันในบริบททางสังคม ซึ่งช่วยให้เข้าใจ “ความหมายของรอยสัก” ในฐานะสัญลักษณ์ที่ไม่ตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามการรับรู้ในบริบทต่าง ๆ

ทบทวนวรรณกรรม

บทนี้นำเสนอกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ความหมายของรอยสักกวนอูในบริบทของสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็นสามประเด็นหลัก ได้แก่ (1) แนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งอธิบายบทบาทของรอยสักในฐานะเครื่องมือในการถ่ายทอดความหมาย (2) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างและเปลี่ยนแปลงความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ (3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยแสดงให้เห็นแนวโน้มการศึกษารอยสักในมิติต่าง ๆ ตลอดจนระบุช่องว่างขององค์ความรู้ที่งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อเติมเต็ม

1. แนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication Theory)

รอยสักเป็นมากกว่าศิลปะบนร่างกาย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนตัวตนของบุคคลกับบริบททางสังคมที่แวดล้อมอยู่ ภายใต้แนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) ซึ่งอธิบายว่าการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความหมายโดยไม่จำเป็นต้องใช้คำพูดโดยตรง (Narvarro & Karlins, 2008) รอยสักจึงสามารถทำหน้าที่เป็นช่องทางการแสดงออกที่มีพลังในการส่งต่อเรื่องราว ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มสังคม ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการของ Peirce (1931) และ Saussure (1983) ที่มองว่าสัญลักษณ์ไม่ได้มีความหมายตายตัวในตัวเอง แต่ได้รับการกำหนดคุณค่าและความหมายจากบริบททางวัฒนธรรม

จากมุมมองทางสังคมวิทยา รอยสักเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสะท้อนทั้งปัจเจกบุคคลและโครงสร้างทางสังคม โดย Doss & Hubbard (2009) อธิบายว่าการเลือกสักกลดลยใด ๆ บนร่างกายเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการเลือกใช้สัญลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นรอยสักที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา สัญลักษณ์ของความทรงจำส่วนตัว หรือเครื่องหมายที่แสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางวัฒนธรรม รอยสักจึงเป็นพื้นที่ที่บุคคลใช้เพื่อเล่าเรื่องราวและสื่อสารความหมายที่ลึกซึ้งกว่าการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเพียงอย่างเดียว

ในบริบทของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของรอยสักในสังคมร่วมสมัยก็ได้รับการปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เคยถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มคนชายขอบหรือการต่อต้านสังคม ปัจจุบัน รอยสักกลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระแสหลักที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น และถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพในการแสดงออก Wheeler (2004) ศึกษาแนวโน้มของรอยสักในศตวรรษที่ 21 และพบว่ารอยสักไม่เพียงแต่เป็นรูปแบบศิลปะบนเรือนร่าง แต่ยังกลายเป็นช่องทางสำคัญที่ผู้คนใช้เพื่อสะท้อนค่านิยมส่วนบุคคลและสร้างความเชื่อมโยงทางสังคม

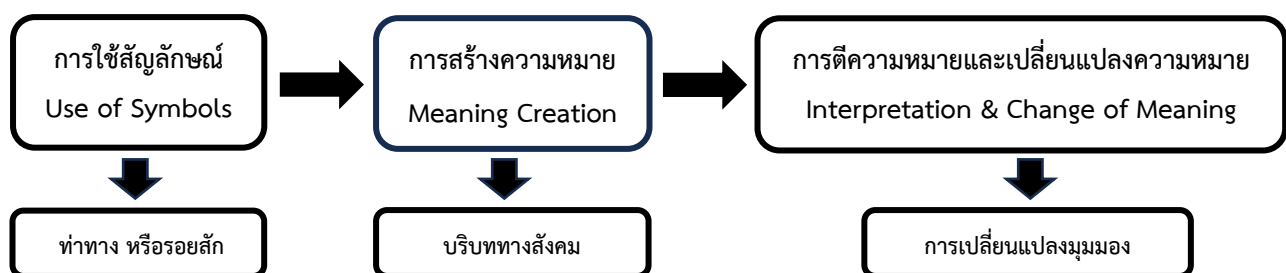
ดังนั้น การมองรอยสักผ่านกรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ช่วยให้เข้าใจว่ารอยสักเป็นมากกว่าการตกแต่งร่างกาย แต่เป็นภาษาภาพที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของผู้สัก และสะท้อนบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รอยสักจึงไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงตัวตนของปัจเจกบุคคล แต่ยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความหมายและการสื่อสารในระดับที่ลึกซึ้งกว่าที่เห็นเพียงภายนอก

2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism by Mead & Blumer)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่เน้นว่าความหมายของสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ถูกกำหนดตายตัว แต่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้จากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ (Blumer, 1969) แนวคิดนี้พัฒนามาจากงานของ Mead (1934) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยตรง แต่ใช้กระบวนการตีความและให้ความหมายกับสิ่งเหล่านั้นผ่านสัญลักษณ์ที่ได้รับจากสังคม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 3 ประการหลักดังที่แสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

หมายเหตุ : แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ Symbolic Interactionism ของ Mead (1934) และ Blumer (1969)

ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ รอยสักจึงไม่ใช่เพียงลวดลายบนร่างกาย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายแฝงอยู่ ซึ่งความหมายเหล่านี้ไม่ได้ตายตัว แต่ถูกกำหนดขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบริบททางสังคม ตัวอย่างเช่น รอยสักกวนอู ซึ่งในวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม กวนอูถือเป็นตัวแทนของความจงรักภักดี ความกล้าหาญ และคุณธรรม ดังนั้น ผู้ที่มีรอยสักนี้อาจต้องการแสดงออกถึงคุณค่าดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน รอยสักกวนอูอาจได้รับการตีความที่หลากหลายขึ้น ในบางกลุ่มอาจมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งและความเคารพต่อขนบธรรมเนียมจีน แต่ในบางบริบท โดยเฉพาะในกลุ่มอาชญากรรมหรือสังคมใต้ดิน อาจถูกเชื่อมโยงกับอำนาจ การข่มขู่ หรืออิทธิพลทางอาชญากรรม

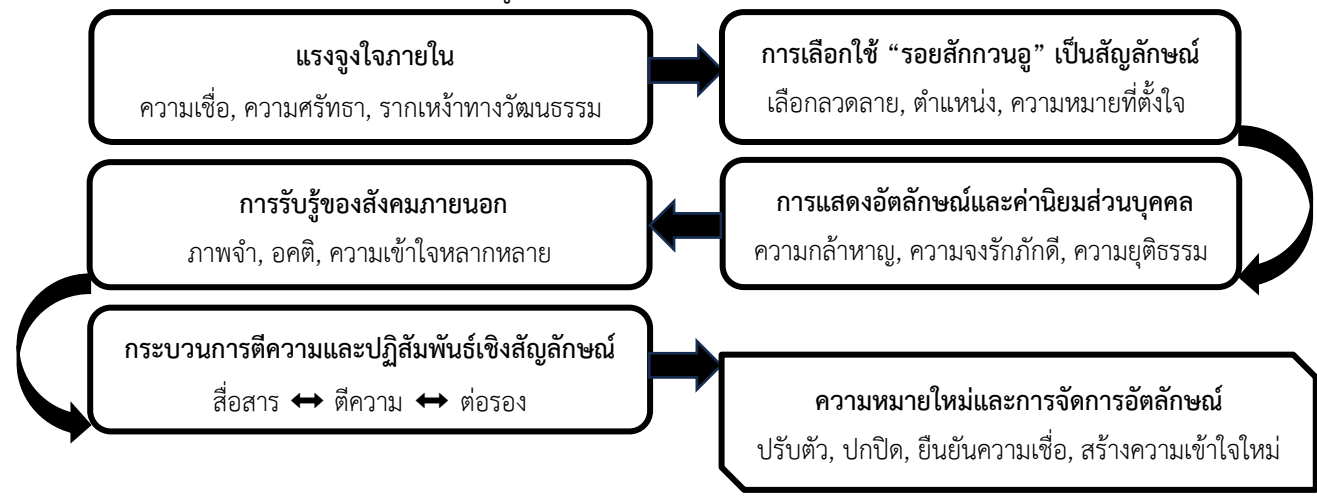
Blumer (1969) อธิบายหลักการสำคัญของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ไว้สามประการ ประการแรก มนุษย์ให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ความหมายของรอยสักกวนอูไม่ได้มีอยู่ในตัวมันเอง แต่เกิดขึ้นจากบริบทที่ผู้คนใช้และรับรู้ ประการที่สอง ความหมายเหล่านี้เกิดจากการแลกเปลี่ยนและตีความร่วมกันระหว่างบุคคล เช่น คนที่เลือกสักกวนอูอาจมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ แต่คนที่ไม่คุ้นเคยอาจมองว่าเป็นเพียงรูปภาพหนึ่งเท่านั้น หรืออาจตีความในเชิงลบ ประการสุดท้าย มนุษย์มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนและสร้างความหมายใหม่ หมายความว่า ในสังคมที่เปิดกว้างขึ้น การรับรู้เกี่ยวกับรอยสักกวนอูอาจเปลี่ยนไป เช่น อาจถูกมองว่าเป็นเพียงแฟชั่นหรือศิลปะบนร่างกายมากกว่าการเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจหรืออิทธิพล

ในภาพรวม ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ช่วยให้เราเข้าใจว่ารอยสักไม่ได้มีความหมายเพียงหนึ่งเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและการตีความของแต่ละบุคคล สัญลักษณ์เดียวกันสามารถมีความหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมและยุคสมัย เช่นเดียวกับที่รอยสักกวนอูอาจถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรมในวัฒนธรรมหนึ่ง แต่กลับถูกตีความในเชิงลบในอีกบริบทหนึ่ง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างและเปลี่ยนแปลงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

จากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์รอยสักกวนอูโดยอาศัยแนวคิดของ Mead (1934), Blumer (1969) และ แนวคิดสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อเข้าใจว่า ความหมายของรอยสักกวนอู มิได้ตายตัว หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบริบทสังคมเพื่อให้เห็นภาพรวมของการสร้างความหมายในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้พัฒนา กรอบแนวคิด “กระบวนการสร้างความหมายของรอยสักกวนอูในบริบทสังคมไทย” ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2

กระบวนการสร้างความหมายของรอยสักกวนอูในบริบทสังคมไทย

หมายเหตุ : ผู้วิจัยเรียบเรียงขึ้นใหม่จากแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ Symbolic Interactionism ของ Mead (1934) และ Blumer (1969)

กรอบแนวคิดนี้อธิบายว่า “ความหมายของรอยสักกวนอู” ไม่ได้เกิดจากผู้สักเพียงฝ่ายเดียว แต่มีลักษณะพลวัตที่เคลื่อนไหวตามการรับรู้ ทัศนคติ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การต่อรองความหมายใหม่อยู่เสมอในแต่ละบริบท โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยังมีอคติหรือกรอบความคิดแบบเหมารวมต่อรอยสักในบางกลุ่ม กรอบแนวคิดนี้ยังช่วยให้เข้าใจสัญลักษณ์เดียวกัน (กวนอู) อาจได้รับการตีความแตกต่างตามประสบการณ์ส่วนบุคคล บริบทครอบครัว วัฒนธรรม และวาทกรรมสังคม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รอยสักเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความหมายเชิงสังคมและอัตลักษณ์มากกว่าการเป็นเพียงศิลปะบนร่างกาย งานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาความหมายและบทบาทของรอยสักในสังคมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างอัตลักษณ์และการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ในบริบทของโลกตะวันตก DeMello (2000) พบว่ารอยสักเคยถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชายขอบ เช่น นักโทษ ทหาร และชนชั้นแรงงาน แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกระแสหลักและเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล

ในบริบทของเอเชีย Pike (2019) ศึกษาการรอยสักในกลุ่มยาสูบชาญี่ปุ่น ซึ่งพบว่ารอยสักทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายของศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของกลุ่ม มากกว่าการเป็นเพียงศิลปะตกแต่งร่างกาย งานวิจัยของ Zhao (2018) และ Wang (2019) เสริมว่ากวนอูในวรรณกรรมสามก๊กไม่ได้เป็นเพียงตัวละครเชิงประวัติศาสตร์ แต่ยังได้รับการยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์ของความภักดีและความกล้าหาญ และต่อมาได้รับการบูชาในฐานะเทพเจ้าผู้คุ้มครองธุรกิจและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Li, 2017) ความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอิทธิพลอย่างมากในสังคมจีนร่วมสมัย

นอกเหนือจากการศึกษาความหมายของรอยสักในระดับสากลแล้ว งานวิจัยเกี่ยวกับรอยสักในบริบทไทยสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่ฝังรากลึกในสังคม เช่น ผีผ่อง กันทรพิทักษ์ (2535) ศึกษาการสักลายในหมู่บ้านศรีสุข จังหวัดมหาสารคาม และพบว่ารอยสักมีความเชื่อมโยงกับไสยศาสตร์และศาสนา โดยลวดลายต่าง ๆ เช่น “หมวกเหล็ก” และ “ลายนางกวัก” ไม่ได้เป็นเพียงศิลปะบนเรือนร่าง แต่เป็นสัญลักษณ์ของความคงกระพันและเมตตามหานิยม

งานของ นรกร ชนภรณ์ (2549) ได้ศึกษาวิวัฒนาการของการสักในไทยจากอดีตที่เน้นไสยศาสตร์ ความขลัง และพิธีกรรม เช่น ยันต์และคาถา ไปสู่อัยลักษณ์ที่เป็นศิลปะเชิงอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงความพึงพอใจเฉพาะบุคคล งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่ารอยสักในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแฟชั่น การท่องเที่ยว และการบริโภควัฒนธรรม เช่นเดียวกับงานของ พูนแก้ว ธัญรัตน์ (2565) ที่ศึกษาในกลุ่ม Generation Z พบว่ารอยสักเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นตัวของตัวเอง การต่อต้านค่านิยมดั้งเดิม และการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางภาพลักษณ์และอารมณ์

นอกจากนี้ งานของ รุ่งนภา นาคสมพันธ์ และ ไชยันต์ สกฤตศรีประเสริฐ (2565) ยังเสนอกรอบแนวคิดด้านจิตวิทยาเชิงเรื่องเล่า (Narrative Psychology) โดยชี้ว่ารอยสักเป็นเครื่องมือในการ “เล่าเรื่องชีวิต” ที่สะท้อนความทรงจำ ความสูญเสีย ความหวัง และกระบวนการเยียวยาตัวเอง ซึ่งเกี่ยวพันกับแนวคิด Narrative Identity ของ McAdams (2006) ที่มองอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกถักทอจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ผ่านเรื่องเล่าของแต่ละบุคคล อีกมุมหนึ่ง งานของ Liu Qin (2021) มุ่งศึกษารูปแบบและความเชื่อเกี่ยวกับการสักยันต์ไทยในกลุ่มชาวจีนทั้งในประเทศไทยและจีนแผ่นดินใหญ่ พบว่า รอยสักในกลุ่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงศิลปะหรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ แต่ยังเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ ความเชื่อ ความมั่นคง และค่านิยมทางวัฒนธรรมระหว่างสองสังคม โดยเฉพาะการสักเพื่อโชคลาภ การป้องกันภัย และเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ งานชิ้นนี้ยังวิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวก เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และด้านลบ เช่น การลดทอนคุณภาพของพิธีกรรมดั้งเดิมในเชิงพาณิชย์

บทความในประชาชาติธุรกิจ (2562) และ The MATTER (2564) ยังสนับสนุนแนวคิดที่ว่า รอยสักได้พัฒนาจากการเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชายขอบ ไปสู่การเป็นแฟชั่น และการแสดงตัวตนในยุคดิจิทัล แต่ Creative Thailand (2566) ก็สะท้อนว่าความรู้สึกต่อต้านหรือการตีตรารอยสักในทางลบยังคงมีอยู่ในบางบริบท แม้ว่างานวิจัยจำนวนมากจะศึกษาความหมายของรอยสักในบริบทต่าง ๆ รวมถึงบทบาทของกวนอูในวัฒนธรรมจีน แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความหมายของรอยสักกวนอูในบริบทของสังคมไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้ความเคารพต่อกวนอูอย่างสูงและนิยมสักลวดลายดังกล่าวเพื่อสะท้อนความเชื่อและอัตลักษณ์ของตน งานวิจัยที่ผ่านมายังไม่ได้อธิบายอย่างชัดเจนว่า รอยสักกวนอูมีบทบาทอย่างไรในฐานะเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและการสื่อสารความหมายในบริบทของไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) และปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เพื่อทำความเข้าใจว่า รอยสักกวนอูถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อ อัตลักษณ์ และสถานะทางสังคมในกลุ่มไทยเชื้อสายจีนได้อย่างไร การศึกษานี้จะช่วยอธิบายว่าทำไมรอยสักกวนอูจึงได้รับความนิยมในกลุ่มอาชีพบางประเภท เช่น นักธุรกิจ หรือผู้ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของความซื่อสัตย์และความภักดี อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของรอยสักในกระบวนการสร้างความหมายและอัตลักษณ์ในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีน งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่ารอยสักเป็นมากกว่าการตกแต่งร่างกาย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางสังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้สัก การศึกษาความหมายของรอยสักกวนอูในสังคมไทยเชื้อสายจีนจึงเป็นการขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับรอยสักในบริบททางวัฒนธรรมที่ยังไม่ได้รับการศึกษามากนัก งานวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ และให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของรอยสักกวนอูในฐานะเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์และการสื่อสารความหมายทางสังคมในบริบทของไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของรอยสักกวนอูในบริบทสังคมไทย โดยมุ่งวิเคราะห์รอยสักในฐานะเครื่องมือแสดงอัตลักษณ์และค่านิยมของผู้สัก ตลอดจนการรับรู้ของสังคมที่มีผลต่อความหมายของรอยสักดังกล่าว การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview), การสังเกตภาคสนาม (Observation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) รายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication Theory) และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความหมายของรอยสักกวนอูในฐานะสื่อกลางในการแสดงตัวตน ความเชื่อ และคุณค่าทางวัฒนธรรม

2. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามคือจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาดังนี้

- 2.1 เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนไทยเชื้อสายจีนขนาดใหญ่และมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูอย่างแพร่หลาย
- 2.2 มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อันส่งผลต่อมุมมองที่หลากหลายต่อรอยสัก
- 2.3 มีการแพร่หลายของศิลปะการสักในหมู่ประชากร โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้รอยสักเป็นสื่อแสดงอัตลักษณ์และความเชื่อ

3. ผู้ให้ข้อมูลและแนวทางการคัดเลือก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการคัดเลือกโดยอาศัยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ควบคู่กับเทคนิคการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และขยายเครือข่ายของผู้ที่

เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับรอยสักกวนอูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินการดังกล่าว ผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีรอยสักกวนอูและกลุ่มผู้ที่พบเห็นรอยสักกวนอู โดยมีรายละเอียดเกณฑ์การคัดเลือกและวิธีการคัดเลือกตาม ตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและเกณฑ์การคัดเลือก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน	เกณฑ์การคัดเลือก	วิธีการคัดเลือก
ผู้ที่มีรอยสักกวนอู	5 คน	อายุระหว่าง 20-50 ปี ไม่จำกัดเพศ ประกอบอาชีพหลากหลาย มีรอยสักกวนอูอย่างชัดเจน และมีรอยสักมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ปี	การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)
ผู้ที่พบเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับรอยสักกวนอู	5 คน	อายุระหว่าง 18-60 ปี ไม่จำกัดเพศ ประกอบอาชีพหลากหลาย เคยพบเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีรอยสักกวนอู	การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

หมายเหตุ : ตารางนี้จัดทำขึ้นโดยผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บข้อมูลภาคสนาม

เหตุผลในการแบ่งสัดส่วน 5:5 เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการศึกษการให้ความหมายจากผู้สัก และการรับรู้จากบุคคลภายนอก โดยสอดคล้องกับหลักการของแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการเจรจาความหมายจากทั้งสองฝ่าย

4. วิธีการเก็บข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

แบบสัมภาษณ์และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกการเก็บข้อมูลหลักใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ชุดคำถาม โดยมีทั้งคำถามร่วม (core questions) และคำถามเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะและบริบทของผู้ให้ข้อมูล

4.1.1 กลุ่มผู้ที่มีรอยสักกวนอู

- อะไรเป็นแรงจูงใจให้เลือกสักลายกวนอู
- รอยสักนี้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวหรือความเชื่ออย่างไร
- คุณสมบัติใดของกวนอูที่สะท้อนตัวตนของคุณ
- สังคมหรือครอบครัวมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อรอยสักนี้
- ตำแหน่งของรอยสักมีความหมายเชิงสัญลักษณ์หรือไม่

4.1.2 กลุ่มผู้พบเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์

- คุณรู้จักหรือเคยเห็นรอยสักกวนอูมาก่อนหรือไม่
- คุณตีความรอยสักลายนี้อย่างไร
- คุณคิดว่าผู้ที่มีรอยสักกวนอูมีลักษณะอย่างไร
- ในบริบททางวิชาชีพหรือครอบครัว รอยสักแบบนี้ถูกมองว่าอย่างไร

4.1.3 รายละเอียดการสัมภาษณ์ : การสัมภาษณ์ใช้เวลาโดยเฉลี่ย 45-60 นาทีต่อราย โดยจัดสัมภาษณ์ในสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสะดวกและปลอดภัย พร้อมทั้งมีการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเจาะลึก (probing) และการสรุปเพื่อยืนยันความเข้าใจร่วม (member checking) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตภาคสนามในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ร้านสัก พื้นที่สาธารณะ และสถานที่ทางวัฒนธรรม อาทิ ศาลเจ้า เพื่อบันทึกพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และบรรยากาศแวดล้อมของผู้ที่มีรอยสักทату โดยเน้นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการแสดงออกทางกายภาพและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในบริเวณนั้น

4.2 การสังเกตภาคสนาม (Field Observation)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตปฏิสัมพันธ์ของผู้ที่มีรอยสักในบริบทจริง อาทิ ร้านสักในระหว่างการเลือกแบบหรือสนทนากับช่าง ศาลเจ้าทатуในช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา ตลอดจนพื้นที่สาธารณะ เช่น ตลาดนัดหรือกิจกรรมท้องถิ่น การสังเกตมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมที่สะท้อนถึง “การแสดงออกของอัตลักษณ์” และ “ปฏิสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง” ซึ่งปรากฏผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น รูปแบบการแต่งกาย ท่าทีเมื่อถูกตั้งคำถาม หรือการเปิดเผยรอยสักในสถานการณ์ต่าง ๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ตามแนวคิดของ Braun และ Clarke (2006) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้:

- ถอดเสียงการสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อเก็บรักษาความหมายตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล
- สร้างรหัสข้อมูล (Coding) เพื่อระบุแนวคิดสำคัญและประเด็นซ้ำ
- จัดกลุ่มรหัสเป็นธีมหลัก (Themes) ที่สะท้อนประเด็นเชิงอัตลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรม
- ตรวจสอบความสอดคล้องของธีมกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความ
- สรุปสาระสำคัญที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เพื่อเชื่อมโยงกับบริบทที่กว้างขึ้น

6. ข้อจำกัดของการวิจัย

แม้ว่างานวิจัยนี้จะสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความหมายของรอยสักทатуในบริบทไทย แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาดังนี้

- ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนจำกัด อาจไม่ครอบคลุมถึงความหลากหลายของประชากรในระดับประเทศ
- พื้นที่ศึกษาจำกัดอยู่เพียงในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งอาจไม่สะท้อนลักษณะเฉพาะของพื้นที่อื่น
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อาจส่งผลต่อการเปิดเผยความคิดเห็นหรือประสบการณ์อย่างเสรี
- ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลมีข้อจำกัด อาจไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตในระยะยาวได้อย่างครอบคลุม

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 ราย แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ที่มีรอยสักทату 5 ราย และ (2) กลุ่มผู้พบเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีรอยสักทату 5 ราย ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) และแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) ข้อมูลภาคสนามที่ได้สะท้อนความซับซ้อนของความหมายที่สื่อผ่านรอยสักทату ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ ความเชื่อส่วนบุคคล ความศรัทธาทางจิตวิญญาณ และการรับรู้ของสังคม โดยมีประเด็นหลักดังนี้

1. รอยสักกวนอูกับการแสดงอัตลักษณ์ของผู้สัก

ผู้สักรายยืนยันว่าการเลือกรอยสักกวนอูมิใช่เพียงความชอบส่วนตัว แต่เป็นการเลือก “สัญลักษณ์แห่งคุณธรรม” มาแสดงบนร่างกายเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและประกาศตัวตนต่อสังคม เช่น ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ และความภักดี ดังเช่นที่ผู้ให้ข้อมูลที่ 3 กล่าวว่า “ที่ผมเลือกรอยสักกวนอู เพราะรู้สึกว่าคุณเป็นแบบอย่างของความภักดี ตอนเด็กเคยเห็นภาพกวนอูในศาลเจ้า รู้สึกขลังมาก”

จากการสังเกตภาคสนามที่ร้านสักท้องถิ่นในภูเก็ต พบว่าภาพลายกวนอูมักปรากฏในท่วงท่าที่ “แข็งแกร่ง สงบ และเด็ดเดี่ยว” เช่น ปางถือฉว่ ปางนั่งอ่านตำรา ซึ่งผู้สักรายกกล่าวว่าเลือกภาพที่ “ตรงกับบุคลิกและอุดมคติของตน” มากที่สุด

2. รอยสักในฐานะพื้นที่ศรัทธาและจิตวิญญาณ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากกล่าวว่าการสักกวนอูมิใช่เพียงเพื่อความงาม หากแต่เป็นพิธีกรรมส่วนตัวที่เชื่อมโยงกับความเชื่อของครอบครัว โดยเฉพาะในกลุ่มไทยเชื้อสายจีนในภูเก็ต ซึ่งมีศาลเจ้ากวนอูอย่างน้อย 3 แห่งในเขตเทศบาล ดังเช่นคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ 2 “พ่อผมเป็นคนจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีความเชื่อและศรัทธาในกวนอูมาก ผมสักเพราะอยากให้รู้สึกว่าการอูอยู่ใกล้ ๆ ผมตลอดเวลา”

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมงานประจำปี แซยิดกวนอู (วันรำลึกกวนอูขึ้นสวรรค์) ประจำปี พ.ศ. 2568 ณ ศาลเจ้ากวนอู บ้านนาบอน จังหวัดภูเก็ต ซึ่งพบว่าผู้ร่วมพิธีจำนวนหนึ่งมีรอยสักกวนอูที่หลัง และมีการยกมือขึ้นไหว้พร้อมกล่าวคำอธิษฐานกับภาพเดียวกับที่ตนสักไว้บนร่างกาย นี่จึงสะท้อนว่า “รอยสัก” ได้กลายเป็น “พื้นที่เคลื่อนที่ของความศรัทธา” ไม่จำกัดอยู่ในศาลเจ้า หรือรูปปั้นเท่านั้น

3. การตีความและการรับรู้จากบุคคลภายนอก

แม้ผู้สักรายยืนยันว่ารอยสักกวนอูเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณธรรม แต่ผู้พบเห็นจำนวนหนึ่งยังมีทัศนคติหลากหลายต่อรอยสัก โดยเฉพาะในสถานการณ์ทางสังคมที่เป็นทางการ เช่น การทำงาน การเข้าสถานที่ราชการ หรือแม้แต่ในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ 1 “ผมเคยถูกปฏิเสธจากที่ทำงานเพราะว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลแห่งหนึ่งบอกว่าเขาไม่รับคนมีรอยสัก แม้จะเป็นกวนอูหรือเทพเจ้าองค์ไหนก็ตาม” อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกัน กลุ่มผู้พบเห็นบางราย เช่น ชาวบ้านในเขตย่านเมืองเก่าภูเก็ต มองว่ารอยสักกวนอู “เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์” และสะท้อนว่า “ผู้สักน่าจะเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดมั่นในความซื่อสัตย์เช่นเดียวกับกวนอูในวรรณกรรม” ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่ 6 กล่าวว่า “พอเห็นผู้มีรอยสักกวนอู ก็รู้เลยว่าคนนี้ต้องเคารพในคุณธรรมแน่ ๆ รอยสักนี้ไม่ใช่รอยสักแฟชั่นทั่วไป”

4. รอยสักกวนอูในฐานะสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยเชื้อสายจีน

จากการลงพื้นที่ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าผู้มีรอยสักกวนอูหลายรายประกอบธุรกิจอาชีพที่หลากหลาย เช่น ค้าขาย พนักงานบริษัทเอกชน แต่พวกเขาล้วนซึ่งแสดงถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง และใช้รอยสักกวนอูเป็นเครื่องสื่อสารความเป็นจีน ดังเช่นที่ผู้ให้ข้อมูลที่ 5 กล่าวว่า “ผมรู้สึกว่าคุณเป็นเหมือนพ่อค้าจีนที่กล้าหาญและไม่โกง รอยสักจึงเป็นเหมือนสัญญาใจว่าเราจะซื่อสัตย์กับลูกค้า” ศิลปะบนร่างกายจึงกลายเป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม” ที่ผูกโยงความเชื่อ ศิลปะ วรรณกรรม และศรัทธาให้เป็นหนึ่งเดียวบนร่างกายของผู้ถือคุณค่าเหล่านั้น

5. สรุปประเด็นหลักและรหัสข้อมูลที่ค้นพบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในหัวข้อก่อนหน้านี้ สามารถจัดกลุ่มประเด็นที่ค้นพบได้เป็นประเด็นหลัก ซึ่งสะท้อนความหมายเชิงสัญลักษณ์ของรอยสักกวนอู ทั้งในระดับบุคคล สังคม และวัฒนธรรม โดยรหัสข้อมูลที่ได้จากการถอดบทสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาถูกจัดประเภทตามลักษณะของประเด็นสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนออกมาอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2

สรุปประเด็นหลักและรหัสข้อมูลที่ค้นพบ

ประเด็นหลัก	รหัสข้อมูลย่อย	คำอธิบาย	ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล
อัตลักษณ์ส่วนบุคคล	ความกล้าหาญ ความรักดี	ใช้รอยสักในการแสดงอุดมคติ	ผู้ให้ข้อมูลที่ 1, 3, 4
ความเชื่อและศรัทธา	การขอพร ความคุ้มครอง	รอยสักทำหน้าที่ทางจิตวิญญาณ	ผู้ให้ข้อมูลที่ 2, 3, 6
การรับรู้ของสังคม	ภาพจำเชิงลบ การเหมารวม	ตีความรอยสักหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบท	ผู้ให้ข้อมูลที่ 1, 8
สัญลักษณ์วัฒนธรรม	ภาคภูมิใจในรากเหง้า	แสดงความเชื่อชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน	ผู้ให้ข้อมูลที่ 4, 5

หมายเหตุ : ผู้วิจัยจัดทำตารางขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ตามแนวทางของ Braun และ Clarke (2006)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นทั้งหมด พบว่า รอยสักกวนอูมีบทบาทสำคัญในฐานะสื่อสัญลักษณ์ที่ผู้สักรู้จักใช้แสดงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล ความเชื่อ และรากเหง้าทางวัฒนธรรม ในขณะที่ความหมายของรอยสักดังกล่าวมีได้จำกัดอยู่ที่เจตนาของผู้สักรู้เท่านั้น หากแต่ถูกตีความผ่านมุมมองที่หลากหลายของบุคคลภายนอก โดยมีทั้งการยอมรับและการเหมารวมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความหมายร่วมในสังคมตามแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่า รอยสักกวนอูมิใช่เพียงศิลปะบนเรือนร่าง หากเป็นเครื่องมือสื่อสารความศรัทธา ความยึดมั่นในคุณธรรม และอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของผู้สักรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนบุคคลและบริบททางสังคมร่วมสมัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารอยสักกวนอูในสังคมไทยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีรอยสักและบุคคลทั่วไปที่พบเห็นหรือมีมุมมองต่อรอยสัก พบว่ารอยสักกวนอูมีความหมายที่ลึกซึ้งและหลากหลาย ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม โดยทำหน้าที่เป็นทั้งศิลปะบนเรือนร่าง สื่อทางจิตวิญญาณ และเครื่องมือแสดงออกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบ ได้แก่

1. ผู้ที่มีรอยสักกวนอูใช้รอยสักเป็นสื่อแสดงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความจงรักภักดี
2. รอยสักกวนอูมีบทบาทในฐานะสื่อกลางของความศรัทธาและความเชื่อเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อของครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมจีน
3. การตีความจากบุคคลภายนอกมีลักษณะหลากหลาย ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ส่งผลต่อความมั่นใจและการแสดงออกของผู้สักรู้ในบริบททางสังคม
4. รอยสักกวนอูยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สื่อถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าและการสืบทอดความเชื่อข้ามรุ่น โดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในภาพรวม พบว่าคำถามวิจัยทั้งสามข้อนั้นได้รับคำตอบอย่างชัดเจน คือ

1. ในคำถามที่ว่า รอยสักกวนอูมีความหมายและบทบาทเชิงสัญลักษณ์ในสังคมไทยอย่างไร งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า รอยสักกวนอูทำหน้าที่มากกว่าการตกแต่งร่างกาย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่บรรจุความหมายทั้งทางศีลธรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม
2. สำหรับคำถามที่ว่า ผู้ที่มีรอยสักกวนอูใช้รอยสักเป็นเครื่องมือในการแสดงอัตลักษณ์และค่านิยมอย่างไร พบว่าผู้สักรู้ใช้รอยสักเป็น “ภาษาทางสังคม” ในการแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และการยืนยันคุณค่าที่ตนยึดถือ ผ่านสัญลักษณ์ที่ผูกโยงกับภาพลักษณ์ของกวนอูในวรรณกรรมและความเชื่อ

3. ส่วนคำถามที่ว่า การรับรู้และปฏิสัมพันธ์ของสังคมต่อผู้ที่มีรอยสักกวนอูส่งผลต่อความหมายของรอยสักอย่างไร งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความหมายของรอยสักกวนอูไม่ได้เกิดขึ้นจากผู้สักฝ่ายเดียว หากแต่เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการตีความร่วมกันของบุคคลในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่การยอมรับ การเคารพ หรือในบางกรณีก็ยังสะท้อนถึงอคติและภาพจำเชิงลบ

รอยสักกวนอูในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัยมีความหมายหลายระดับ ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล เชิงจิตวิญญาณ และเชิงวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่บุคคลสื่อสารคุณค่าของตนผ่านภาพสัญลักษณ์บนร่างกาย และขณะเดียวกัน ก็เป็นจุดต่อของการตีความจากบุคคลภายนอก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า “รอยสัก” ไม่ใช่เพียงการตกแต่ง แต่คือเครื่องมือของการเจรจาความหมายอย่างต่อเนื่องระหว่าง “ตัวตน ความศรัทธา และสายตาของสังคม” ในสังคมไทยร่วมสมัย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ “รอยสักกวนอู” ในฐานะสัญลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และความศรัทธาของผู้สักในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ภายใต้กรอบแนวคิด “การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Communication) และ “ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นมิติที่ซับซ้อนของการสร้างความหมาย และการตีความรอยสักในฐานะ “พื้นที่ต่อรอง” ทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการวิจัยกับแนวคิด Symbolic Interactionism และ Symbolic Communication

ผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดของ Mead (1934) และ Blumer (1969) อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะหลักการที่ว่า ความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ มิใช่สิ่งคงที่ หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกผ่านปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน (everyday interaction) และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามการตีความของผู้มีส่วนร่วมในแต่ละบริบทสังคม

ในกรณีของรอยสักกวนอู แม้ผู้สักจะตั้งใจใช้รอยสักเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม ความภักดี หรือความศรัทธาต่อเทพเจ้าตามคติความเชื่อของชาวจีน แต่การที่สังคมจะยอมรับหรือตีความรอยสักในทิศทางเดียวกันหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ เพศ อายุ อาชีพ ชนชั้นทางสังคม หรือแม้แต่ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของทั้งผู้สักและผู้พบเห็น รอยสักจึงมิใช่เพียงการแสดงออกทางความเชื่อของบุคคลเท่านั้น หากแต่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่ง “การเจรจาทางความหมาย” (Negotiation of Meaning) ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม โดยในหลายกรณี ผู้สักต้องมีการ “ปรับบริบท” ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เช่น การปกปิดรอยสักในการทำงาน หรือการเลือกสถานที่ที่สามารถตีความได้หลายแง่มุม

ด้านหนึ่ง รอยสักกวนอูจึงกลายเป็น “สื่อกลาง” (Medium) ที่ผู้สักใช้ในการสื่อสารค่านิยม จริยธรรม และจิตวิญญาณส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ที่มองว่าสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นภาษาทางสังคม (Social Language) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของผู้สื่อสาร (Carey, 1989) ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่าเขาเลือกสักภาพกวนอูไว้บนร่างกายเพื่อเตือนตนเองให้ดำรงตนอย่างซื่อสัตย์และยึดมั่นในความกตัญญูตามแบบฉบับของกวนอู ซึ่งเชื่อมโยงความเชื่อส่วนบุคคลเข้ากับค่านิยมของครอบครัวและวัฒนธรรมจีนที่เขาสืบทอดมา

อีกด้านหนึ่ง รอยสักยังสะท้อนกระบวนการรับรู้ตนเองผ่านสายตาของผู้อื่น (The Looking-Glass Self) ตามแนวคิดของ Cooley (1902) ซึ่งผู้สักต้องพิจารณาว่าผู้อื่นมองตนเองอย่างไร และจัดการภาพลักษณ์ของตนให้เหมาะสมกับบริบท เช่น การอธิบายที่มาของรอยสักอย่างละเอียดเพื่อป้องกันความเข้าใจผิด หรือการยอมรับความเข้าใจผิดเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ Symbolic Interactionism ในมิติที่ลึกซึ้ง

ตามแนวคิดของ Mead (1934) และ Blumer (1969) การสร้างความหมายของสัญลักษณ์มิได้อยู่ในตัวสัญลักษณ์นั้นโดยตรง หากแต่เกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ การตีความ และการเจรจาทางความหมายในบริบทสังคมจริง ซึ่งผลการวิจัยฉบับนี้สอดคล้องอย่างเด่นชัด กล่าวคือ

- ผู้สีก ใช้รอยสีกกวนอุเพื่อ “สื่อสารตัวตน” ในลักษณะที่แสดงออกถึงคุณธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความรักดี และความซื่อสัตย์ โดยมักอ้างถึงบทบาทของกวนอุในวรรณกรรม “สามก๊ก” และในศาลเจ้าท้องถิ่น

- ผู้ที่พบเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับรอยสีกกวนอุ มีการตีความที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ วัฒนธรรม และอคติส่วนบุคคล ซึ่งตอกย้ำแนวคิดเรื่อง “การรับรู้ตนเองผ่านสายตาผู้อื่น” (The Looking-Glass Self: Cooley, 1902)

นอกจากนี้ การเลือกตำแหน่งของรอยสีก เช่น ไหล่หรือแผ่นหลัง ยังมีความหมายในเชิง “การจัดการอัตลักษณ์” (Impression Management: Goffman, 1959) เช่น ผู้ที่สีกบนแขนมักต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ตนในเชิงอุดมคติ ในขณะที่ผู้ที่สีกในจุดที่มีดัดต้องการเก็บจำความเชื่อไว้ในระดับส่วนบุคคล

2. การเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Doss & Hubbard (2009) และ Wheeler (2004) ที่เสนอว่ารอยสีกเป็นภาษาทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการแสดงตัวตน ความเชื่อ และความแตกต่างทางอัตลักษณ์ เช่นเดียวกับ Wang (2019) และ Li (2017) ที่ศึกษาบทบาทของกวนอุในฐานะเทพเจ้าหรือสัญลักษณ์คุณธรรมในบริบทวัฒนธรรมจีน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้ได้ขยายขอบเขตไปสู่การวิเคราะห์รอยสีกกวนอุในฐานะ “สื่อสัญลักษณ์ที่เคลื่อนไหว” (Mobile Symbol) ที่มีบทบาทแตกต่างกันตามบริบท โดยเฉพาะในสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งเปิดพื้นที่ให้กับ “การแสดงออก” และ “การต่อรอง” มากกว่าสังคมจีนดั้งเดิมที่อาจมีโครงสร้างความศักดิ์สิทธิ์ที่ชัดเจนกว่า

นอกจากนี้ การเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่น เช่น ญี่ปุ่นหรือสหรัฐอเมริกา ยังแสดงให้เห็นว่ารอยสีกมีสถานะที่แตกต่างกัน เช่น

- ในญี่ปุ่น รอยสีกยังคงถูกเชื่อมโยงกับกลุ่มยาแกวซ่า แม้จะมีความศรัทธาเชิงศาสนา
- ในตะวันตก รอยสีกกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “การแสดงอัตลักษณ์อย่างเสรี”

ซึ่งต่างจากกรณีของไทย ที่รอยสีกกวนอุต้องเผชิญกับ “การตีความสองชั้น” คือระหว่างคุณธรรมและอคติ

3. การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยต่อรอยสีก : พื้นที่ต่อรองระหว่างศิลปะ อัตลักษณ์ และอำนาจาภกรรม

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อรอยสีก โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเริ่มมองรอยสีกในเชิงบวกมากขึ้น เช่น มองว่าเป็นศิลปะบนเรือนร่าง เป็นสัญลักษณ์ของรากเหง้าทางวัฒนธรรม หรือเป็นการแสดงออกถึงคุณธรรมส่วนบุคคลในรูปแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง

อย่างไรก็ตาม สถานะของรอยสีกในสังคมไทยยังคง “ถูกต่อรองความหมาย” อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทที่มีโครงสร้างทางอำนาจแบบอนุรักษนิยม เช่น หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ความเรียบร้อย ซึ่งยังคงมองรอยสีกผ่านเลนส์ของอคติหรือความน่ากลัว ส่งผลให้ผู้ที่มีรอยสีกต้อง “จัดการอัตลักษณ์” ของตนอย่างรอบคอบ เช่น การเลือกสีกในตำแหน่งที่สามารถปกปิดได้ หรือการเลี่ยงการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะบางประเภท

สถานการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Goffman (1959) เรื่อง การบริหารความประทับใจ (Impression Management) ที่บุคคลจำเป็นต้องจัดการภาพลักษณ์ของตนให้เหมาะสมกับ “ฉาก” (Front Stage) และบริบททางสังคม เพื่อรักษาการยอมรับและลดแรงต่อต้านจากผู้ชมในสังคม กล่าวได้ว่า รอยสีกในที่นี้ไม่ใช่เพียงรอยลวดลายบนร่างกาย แต่คือกลไกในการสื่อสารที่ต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไขของ “การมอง” (Gaze) จากสังคมที่ยังเต็มไปด้วยชุดความหมายที่ขัดแย้งกัน

แม้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากจะมองรอยสีกกวนอุเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์และสะท้อนถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่ในบริบทของสังคมไทยที่ยังมีโครงสร้างอำนาจแบบอนุรักษนิยม โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการหรือภาคธุรกิจระดับสูง รอยสีกมักถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ “เสี่ยงต่อความเหมาะสม” (Risky Appropriateness) กล่าวคือ เป็นสิ่งที่อาจขัดกับบรรทัดฐานด้านภาพลักษณ์หรือจริยธรรมในสายตาสาธารณะ

ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดเรื่อง “ชีวอำนาจ” (Biopower) ของ Michel Foucault ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสังคมมีอำนาจในการควบคุมและกำหนดความหมายของร่างกายมนุษย์ ผ่านวาทกรรมที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับศีลธรรม ความเหมาะสม

และจริยธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ผู้สักจะมีความตั้งใจแสดงออกถึงคุณธรรม เช่น ความจงรักภักดีหรือความกล้าหาญตามแบบกวนอู แต่ผู้พบเห็นที่ไม่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมร่วมกันอาจตีความรอยสักนั้นไปในทางลบหรือเข้าใจผิด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- ขยายพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินการศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หรือขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการสร้างความหมายของรอยสักในบริบทที่แตกต่างกัน

- เพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ควรศึกษาผู้สักจากหลากหลายอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องเผชิญข้อจำกัดด้านภาพลักษณ์ในที่ทำงาน เช่น ครู แพทย์ หรือข้าราชการ เพื่อสำรวจผลกระทบของทัศนคติทางสังคมที่มีต่อการแสดงออกทางเรือนร่าง

- บูรณาการแนวคิดข้ามศาสตร์ แนะนำให้ผสานแนวคิดจากศาสตร์อื่น เช่น มานุษยวิทยา วัฒนธรรมศึกษา หรือจิตวิทยาสังคม เพื่อวิเคราะห์รอยสักในฐานะพื้นที่ของการต่อรองอำนาจ อัตลักษณ์ และการเมืองของเรือนร่างอย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ส่งเสริมความเข้าใจผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรมหรือสถาบันการศึกษา ควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรอยสักในมิติทางวัฒนธรรมและสังคม เช่น นิทรรศการ “ศิลปะบนเรือนร่าง” หรือเวทีเสวนา “ความหมายของรอยสักในสังคมไทย”

- สนับสนุนพื้นที่ปลอดภัยทางวัฒนธรรม ควรส่งเสริมพื้นที่ที่เปิดกว้างและปลอดภัยสำหรับผู้มีรอยสัก โดยเฉพาะในองค์กรหรือสถาบันที่ยังมีข้อจำกัดด้านภาพลักษณ์ เพื่อให้สามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์และคุณธรรมผ่านรอยสักได้อย่างไม่ถูกตีตรา

- พัฒนาสื่อสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจ แนะนำให้ผลิตสื่อ เช่น สารคดีหรือรายการเชิงชาติพันธุ์ศึกษา ว่าด้วยรอยสักของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงลึกและเปิดพื้นที่ทางความคิดใหม่เกี่ยวกับรอยสักในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- Alter-Muri, S. (2020). The symbolic meaning of tattoos in contemporary society. *Journal of Social Anthropology*, 28(2), 145-160.
- Atkinson, M. (2003). *Tattooed: The sociogenesis of a body art*. University of Toronto Press.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. University of California Press.
- Boxwood Supreme. (2567, 10 สิงหาคม). เทพเจ้ากวนอู มีกี่ปาง?! แต่ละปางมีความหมายอย่างไร? ที่นี่ มีคำตอบ!!
<https://www.boxwood-supreme.com/content/5495>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Carey, J. W. (1989). *Communication as culture: Essays on media and society*. Routledge.
- Cooley, C. H. (1902). *Human nature and the social order*. Charles Scribner's Sons.
- Creative Thailand. (2566, 25 กันยายน). รอยสัก ≠ อคติ การตีตรา และการลดทอนคุณค่าของมนุษย์.
https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=34160

- DeMello, M. (2000). *Bodies of inscription: A cultural history of the modern tattoo community*. Duke University Press.
- Doss, K., & Hubbard, A. S. E. (2009). The communicative value of tattoos: The role of public self-consciousness on tattoo visibility. *Body Image*, 6(3), 235–239.
<https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2009.06.001>
- Foucault, M. (1977). *Surveiller et punir: Naissance de la prison* [Discipline and punish: The birth of the prison]. Vintage Books.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Anchor Books.
- Li, X. (2017). Guan Yu worship and entrepreneurial ethics in Taiwan. *Journal of Chinese Religions*, 45(1), 32–50. <https://doi.org/10.1080/0737769X.2017.1297360>
- Liu, Q. (2021). The cultural meaning and beliefs surrounding Thai tattooing in Chinese communities in Thailand and Mainland China. *Asian Cultural Studies*, 29(3), 102–118.
- Luo, G. (1995). *三国志演义* [Romance of the Three Kingdoms]. Tuttle Publishing.
- McAdams, D. P. (2006). *The stories we live by: Personal myths and the making of the self*. Guilford Press.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. University of Chicago Press.
- Narvarro, J., & Karins, M. (2008). *What every BODY is saying: An ex-FBI agent's guide to speed-reading people*. William Morrow.
- Peirce, C. S. (1931). *Collected papers of Charles Sanders Peirce* (C. Hartshorne & P. Weiss, Eds.). Harvard University Press.
- Pike, S. (2019). Tattoo culture among Japanese Yakuza: The role of tattoos as a symbol of pride and honor. *Journal of Japanese Cultural Studies*, 14(2), 97–115.
- Saussure, F. de. (1983). *Cours de linguistique générale* [Course in general linguistics]. Duckworth.
- Shilling, C. (2003). *The body and social theory*. SAGE Publications.
- The MATTER. (2564). รอยสักในยุคดิจิทัล: การแสดงตัวตนในโลกออนไลน์. <https://www.thematter.co/>
- Wang, Y. (2019). Guan Yu's transformation: From historical figure to deity in popular culture. *Asian Studies Review*, 43(2), 240–256. <https://doi.org/10.1080/10357823.2019.1603267>
- Wheeler, K. S. (2004). The art of identity: Tattoos and the body in American culture. *Visual Anthropology*, 17(1), 1–26. <https://doi.org/10.1080/08949460490265493>
- Zhao, L. (2018). Guan Yu's martial prowess and his role in the Three Kingdoms. *Journal of Ancient Chinese Warfare*, 29(2), 80–95.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). รอยสัก: จากกลุ่มชายขอบสู่กระแสหลักในสังคมไทย. <https://www.prachachat.net/>
- ผิวฟอง กันทรพิทักษ์. (2535). การสักลายอีสาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านศรีสุข ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม].
- พูนแก้ว ธีรรัตน์. (2565). การสักลายในสังคมไทย: กรณีศึกษา ความหมายต่อเรื่องรอยสักของกลุ่มคน Generation Z [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. Silpakorn University Repository (SURE). <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/27577?attempt=3&attempt=2>

รุ่งนภา นาคสมพันธ์ และ ไชยันต์ สกฤตศรีประเสริฐ. (2565). เรื่องเล่าในรอยสัก : เรื่องราวชีวิตและการประกอบสร้างอัตลักษณ์.
มนุษยศาสตร์สาร, 24(1), 204-225.

นรากร ชนภรณ์. (2549). วิวัฒนาการการสักและวัฒนธรรมมวลชนกับการสักรอยศิลปะบนเรือนร่าง [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

https://doi.nrct.go.th//ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14458/DPU.the.2006.125